

Autor: Eduard Popov

V jednom z rozhovorů pro kyjevské stránky Glavkom.ua jsem v roce 2013 upozornil na vzorec, podle něhož se řídí americká i ruská politika v postsovětském prostoru. Spojené státy ovládají takzvané elity, což zahrnuje nejen vládnoucí třídu, ale také širší sféry napojené na střední a dokonce i nižší kruhy vládnoucí strany a okruh „kontraelit“. Chcete příklad? Organizace výcvikových programů pro funkcionáře **Strany regionů** (jež se chopila moci s využitím proruských sloganů a s voličskou podporou v ruskojazyčných oblastech jižní a východní Ukrajiny), kdy její straničtí funkcionáři navštívili USA atd.

Současně s tím vznikla ve velkých městech důležitá centra mezinárodní bezpečnosti a euroatlantické spolupráce, vytvořená přímo s podporou Organizace Severoatlantické smlouvy – takzvaná centra NATO. Bezprostředně po „oranžové revoluci“ vznikla v roce 2005 tři takováto centra i na jihovýchodě Ukrajiny – v Charkově, Oděse a Doněcku.

Centrum NATO na Doněcké národní univerzitě pokračovalo v činnosti i po vítězství Viktora Janukovyče v ukrajinských prezidentských volbách (2010) a Strany regionů v těch parlamentních (2012). Přestože programy prezidentského kandidáta i strany kladly důraz na neutrální status země, díky činnosti center NATO došlo nejen k popularizaci NATO, největší vojensko-politické aliance v dějinách, zodpovědné za zničení celých zemí (Jugoslávie, Irák, Libye atd.), ale také se povedlo přilákat mladé talentované příznivce, budoucí příslušníky vládnoucí elity země. Centra NATO jsou ale jen jedním z mnoha nástrojů k prosazování zájmů Spojených států a Evropské unie v postsovětském prostoru.

A co podniklo Rusko? V rozhovoru pro Glavkom jsem k tomu řekl: „Západ si předchází elity,

zatímco Rusko pomáhá lidu, což potvrzují příklady Ukrajiny a Arménie. Rusko jim dodávalo energie za sníženou cenu a otevřelo své trhy ukrajinskému a arménskému exportu. V neposlední řadě umožnilo také migraci pracovníků z těchto zemí. Podle přibližných dat tak dnes pracuje v Rusku třetina z třímilionové arménské populace. Ukrajina s Arménií však nejsou osamocené. Součet přímé a nepřímé ruské pomoci běloruskému hospodářství odhadují nezávislí odborníci na zhruba 200 miliard dolarů. Právě tak zní vysvětlení „běloruského hospodářského zázraku“, kterým se prezident Alexandr Lukašenko tak rád chlubí, přičemž však stejně rád „pozapomíná“ na ruskou pomoc.

V rozhovoru jsem vyslovil i názor, že ruské metody jsou sice lidštější a upřímnější, ale ty americké efektivnější, protože elity nakonec dosáhnou svého a manipulace veřejným míněním snadno vymaže pocity vděčnosti. Tak kupříkladu na předrevoluční (tj. před triumfem tzv. „revoluce důstojnosti“) Ukrajině pociťovala značná část obyvatelstva k Rusku negativní emoce – od nechuti po iracionální nenávisť – přestože právě to podporovalo relativně vysokou míru ukrajinského sociálního a hospodářského rozvoje. Totéž lze v poněkud menší míře říci i o Bělorusku, především tamním vládnoucím establishmentu.

Zato USA a EU, které Ukrajině nijak nepomohly, spíš naopak, byly elitními kruhy i širokými vrstvami obyvatelstva (hlavně na západě země a ve velkých městech) považovány za upřímné přátele Ukrajiny. Výsledky usilovné a systematické práce západních nevládních center v prostředí elit (politici, šéfredaktoři i novináři, studenti atd.) jsou patrné i na psychologii mas. Rusko si v té době nedokázalo vytvořit přitažlivý obraz a svět (a dokonce i ono samo) na něj tak pohlížel jako na mladšího partnera či dokonce filiálku Západu. Bohužel nebyl daleko od pravdy. Rusko zbytečně vynaložilo spousty peněz, ale za pomoc lidem (na Ukrajině, v Arménii či Bělorusku) se vděku elit nedočkal, naopak: dostalo se mu opovržení. Nejzřetelnější to bylo z „multivektorové politiky“ druhého ukrajinského prezidenta Leonida Kučmy – směřovat k Západu, ale druhou rukou současně přijímat pomoc z Východu (tedy Ruska). Dnes tento scénář úspěšně oprášil běloruský prezident Lukašenko.

Události let 2013 a 2014 na Ukrajině poprvé přiměly ruské elity vážně se zamyslet nad koncepčními omyly ruské politiky v postsovětském prostoru. (Těchto chyb se ovšem dopouštělo i ruské impérium: po vstupu do krvavé války s Turky na záchranu Bulharů jsme jen přihlíželi nástupu německého rodu Battenbergů na bulharský trůn. Proto Bulharsko v obou světových válkách bojovalo na straně Německa proti Rusku.) Spojenecké chování prezidenta Lukašenka je v tomto chybném kurzu jen utvrdilo, ten však chtěl ruskou pomoc hlavně „zpeněžit“ před lidmi ve formě zdravého národního egoismu.

Ruské národní povaze se přičítá sentiment vyjádřený britským ministerským předsedou Palmerstonem: „Británie nemá trvalé spojení, ale trvalé zájmy.“ Přesto je však příklon k většímu pragmatismu nezbytný a nezbyvá než doufat, že události v Arménii poslouží právě jako nástroj k přizpůsobení modelu ruské zahraniční politiky.

Analýza Eduarda Popova *Is Kindness Weakness? Shortcomings Of Russian Policy In Post-Soviet Space* vyšla na stránkách Fort Russ 3. května 2018.